

NOTATKA POKONFERENCYJNA

Data: 8 grudnia 2024 r.

Miejsce: Sala Kinowa, Centrum Spotkania Kultur, Lublin

Z okazji Jubileuszu 70-lecia Teatru im. H. Ch. Andersena oraz 10-lecia Działu Edukacji w naszym Teatrze mieliśmy zaszczyt zorganizować wyjątkową konferencję poświęconą przyszłości teatru oraz jego misji w dynamicznie zmieniającym się świecie. Wydarzenie stało się platformą do refleksji nad rolą teatru jako przestrzeni dialogu, edukacji i wsparcia społecznego, ze szczególnym uwzględnieniem działań pedagogiki teatru.

Podkreśliliśmy, że edukacja w teatrze jest „drugim płucem” tej instytucji – równie istotnym jak wydarzenia artystyczne. To właśnie poprzez edukację teatr ma możliwość pogłębiania relacji z publicznością, wspierania rozwoju młodych pokoleń i budowania mostów między sztuką a codziennym życiem. Konferencja zgromadziła artystów, pedagogów oraz badaczy z Polski i zagranicy, którzy wspólnie zastanawiali się nad wyzwaniami i możliwościami stojącymi przed współczesnym teatrem oraz jego potencjałem jako narzędzia budowania więzi społecznych i kształtowania wrażliwości odbiorców.

Konferencję uroczystie otworzył Dyrektor Naczelny i Artystyczny Teatru im. H. Ch. Andersena, Krzysztof Rzączyński, wraz z pomysłodawczynią projektu i kierowniczką Działu Edukacji, Małgorzatą Adamczyk.

PROGRAM KONFERENCJI:

Teatr
70 LAT
70 LAT
KONFERENCJA 2024

8 GRUDNIA 2024

11:00-12:00

Spektakl Młodzieżowej Sceny Andersena **Nauka pływania** (Duża Kieszka Sceny, I piętro, CSK) / Wystąpienie po spektaklu: **Młodzież w teatrze – perspektywy, wyzwania** – Beata Saj, Małgorzata Piechota

12:00-12:30 r

Rejestracja uczestników, przerwa kawowa (Foyer Sali Kinowej, -I piętro, CSK)

12:30

Otwarcie konferencji (Sala Kinowa, -I piętro, CSK)

12:40-13:00

Dział Pedagogiki Teatru w Instytucie Teatralnym: od idei do rozwoju działań – Joanna Krukowska-Gulik, Magdalena Szpak

13:10-13:30

Teatr w jakimś celu lub z jakiegoś powodu. Doświadczenia na polu pedagogiki teatralnej w Niemczech – Arkadiusz Ziętek

13:40-14:10

Ukraiński teatr w czasach kryzysu: wyzwania i znaczenia – Oleksii Kravchuk, Olena Moyseyenko, Viktoria Shvydko, Agata Sakowicz

14:15-14:35

Teatr improwizacyjny sposobem na aktywizację dzieci i młodzieży w działaniach teatralnych – Olivija Grafenauer

14:45-15:20

Dyskusja, podsumowanie (Foyer Sali Kinowej, -I piętro, CSK)

15:30

Wspólny obiad i zakończenie (Restauracja Za kulisami, CSK)

W związku z realizacją dodatkowe punktu programu, który nie był częścią projektu, ale urozmaicał wydarzenie – spektakl Młodzieżowej Sceny Andersena „Nauka pływania”, część prezentacji prelegentów odbyła się bezpośrednio po spektaklu. Małgorzata Piechota i Beata Saj przedstawiły prezentację dotyczącą Młodzieży w Teatrze - perspektywy i wyzwania. Nawiązały do prezentacji spektaklowej, ale też równocześnie pokazały kontekst pracy z młodzieżą w innych krajach – Libanie i Grecji, gdzie takie działania są realizowane na szerszą skalę.

Prezentacja „Dział Pedagogiki Teatru Instytutu Teatralnego im. Zbigniewa Raszeńskiego – od idei do rozwoju działań” ukazała ewolucję tej instytucji, podkreślając kluczowe etapy rozwoju programów edukacyjnych oraz wyzwania, które im towarzyszyły. Pani Joanna Krukowska-Gulik i Emilia Malczyk przedstawiły drogę od działań lokalnych, poprzez inicjowanie ogólnopolskich projektów, aż po ewaluację i doskonalenie jakości realizowanych programów. Refleksja nad przyszłością pedagogiki teatru i pytania o dalszy kierunek działań stały się istotnym elementem prezentacji.

Zaprezentowano najważniejsze programy Instytutu Teatralnego, w tym „Lato w teatrze”, angażujące młodzież w procesy twórcze i odbiór teatru, oraz „Mobilną scenę”, umożliwiającą dotarcie z wydarzeniami teatralnymi do mniejszych miejscowości, gdzie dostęp do kultury jest ograniczony. Omówiono również „Teatrotekę Szkolną”, będącą wsparciem dla nauczycieli w wykorzystaniu teatru w edukacji, oraz studia podyplomowe z zakresu pedagogiki teatru, które rozwijają profesjonalne kompetencje pedagogiczne i artystyczne.

Wartości pedagogiki teatru zostały zdefiniowane jako współpraca, podmiotowość i budowanie sieci relacji, które łączą różnorodność i potencjał uczestników. Zwrócono uwagę na dobrostan osób

zaangażowanych w działania, podkreślając znaczenie autorefleksji, superwizji i ewaluacji jako narzędzi wsparcia i rozwoju. Podczas prezentacji zaznaczono również, że jedyną stałą w pracy działu jest zmiana, która jest postrzegana jako szansa na rozwój zarówno zespołu, jak i całej dziedziny. Wskazano na cel z 2018 roku, którym było wspieranie niezależnego i samoświadomego środowiska działaczy w pedagogice teatru.

Prezentację zakończono inspirującym przesłaniem, że adaptacja do zmian pozwala na nieustanny rozwój i doskonalenie działań. Ukazano pedagogikę teatru jako dziedzinę dynamiczną, która odpowiada na współczesne potrzeby społeczne i edukacyjne, jednocześnie promując jakość, współpracę i trwałe relacje.

TEATR W JAKIMŚ CELU LUB Z JAKIEGOŚ POWODU.
DOŚWIADCZENIA NA POLU PEDAGOGIKI TEATRALNEJ W NIEMCZECH
Arkadiusz Ziętek

Prezentacja Arkadiusza Ziętka „Teatr w jakimś celu lub z jakiegoś powodu. Moje doświadczenia na polu pedagogiki teatralnej w Niemczech” skupiła się na analizie rozwoju i praktyk pedagogiki teatralnej w Niemczech. Autor podzielił się swoim bogatym doświadczeniem pracy w tym kraju, prezentując, jak teatr wykorzystywano w pracy z młodzieżą z różnych krajów oraz uchodźcami. Działania te były odpowiedzią na rodzące się w latach 90. neonazistowskie tendencje i miały na celu budowanie wspólnoty, promowanie tolerancji oraz zwalczanie uprzedzeń.

Arkadiusz Ziętek podkreślił, że w swojej pracy teatralnej po całych Niemczech stosował różnorodne techniki, takie jak drama, taniec, cyrk oraz improwizacja. Projekty te angażowały młodych ludzi w działania artystyczne, które pozwalały im lepiej rozumieć siebie i innych, jednocześnie rozwijając ich kreatywność i empatię. Szczególną uwagę zwrócił na znaczenie improwizacji jako narzędzia wspierającego spontaniczność, zdolność reagowania na zmiany oraz współpracę w grupie.

Omówiono także rolę edukacji teatralnej w kształtowaniu wartości społecznych, szczególnie poprzez projekty angażujące dzieci i młodzież, takie jak GRIPS – najbardziej znany polityczny teatr młodzieżowy w Niemczech. Podkreślono znaczenie partnerstw między szkołami a teatrami oraz działalność organizacji takich jak Federalne Stowarzyszenie Edukacji Teatralnej (BAG), które wspiera rozwój pedagogiki teatru na poziomie krajowym i regionalnym.

Kluczowym przesłaniem prezentacji było motto: „Każdy popełniony błąd traktuj jak prezent”. Ziętek wskazał, że w procesie nauki i pracy teatralnej błędy są nieodłącznym elementem rozwoju, a ich akceptacja pozwala na odkrywanie nowych możliwości i budowanie lepszych relacji międzyludzkich.

W trakcie prezentacji omówiono również początki współczesnej pedagogiki teatru w Niemczech, której podstawy stworzyli Hans Martin Ritter i Hans-Wolfgang Nickel, oraz wpływ takich postaci jak Brecht, Augusto Boal czy Keith Johnstone na rozwój tej dziedziny. Przedstawiono pięć kluczowych kompetencji wymaganych od pedagogów teatru: przywódcze, artystyczne, organizacyjne, metodyczne i dydaktyczne oraz teoretyczne.

Prezentacja zakończyła się refleksją nad tym, jak teatr może być skutecznym narzędziem edukacyjnym i społecznym, promującym otwartość, dialog i wspólnotę. Arkadiusz Ziętek podkreślił, że teatr nie tylko rozwija uczestników artystycznie, ale także wspiera ich w procesie budowania lepszego świata poprzez wzmacnianie takich wartości jak tolerancja, empatia i zrozumienie.

Zwrócono uwagę na dynamiczny rozwój pedagogiki teatru w Polsce. Jeszcze 10 lat temu to Polska wzorowała się na działaniach realizowanych w Niemczech, natomiast obecnie możemy szczyścić się wysokim poziomem edukacji teatralnej, który z powodzeniem konkuruje z niemieckim. W nawiązaniu do metafory budowy infrastruktury drogowej, nasz Gość zauważył, że podobnie jak zawsze staraliśmy się doścignąć Niemcy w budowie autostrad, tak teraz nasze „drogi pedagogiczne” czasem prezentują się nawet lepiej.

70 TEATR ANDERSENA

Teatr DUTKA KONFERENCJA 2024

**UKRAIŃSKI TEATR W CZASACH KRYZYSU:
WYZWANIA I ZNACZENIA**
Oleksii Kravchuk, Olena Moyseyenko,
Viktoria Shvydko, Agata Sakowicz

KRAJOWY PLAN ODBUDOWY | Stowarzyszenie przy ulicy Karłowicza Nowa Generacja | | **70 TEATR ANDERSENA** | **EDU** | **BOGDANKA** | INSTYTUCJA KULTURY MIASTA LUBLIN | **Tublin**

Prezentacja "Teatr jako instrument wsparcia i edukacji" przedstawiona przez Oleksija Kravczuka, Wiktorię Shvydko i Olenę Moyseyenko skupiła się na niezwyklej roli teatru w kontekście wojny na Ukrainie. Wystąpienie rozpoczął Oleksii Kravczuk – Dyrektor Teatru Lalki i Ludzie ze Lwowa, weteran wojenny, który w pierwszy dzień wojny zgłosił się do wojska jako ochotnik. Po miesiącach walki, został ranny i spędził osiem miesięcy w szpitalu. Po powrocie do zdrowia ponownie pojechał na front, by wspierać swoich towarzyszy broni. Po osiągnięciu wieku emerytalnego Oleksii wrócił do Lwowa i do

pracy w Teatrze, choć nadal raz w miesiącu jedzie na linię frontu, by odwiedzać swoich braci w broni, w tym aktorów różnych teatrów. Tam wystawia małe spektakle lalkowe dla żołnierzy, przynosząc im chwilę wytchnienia i wsparcia w trudnych warunkach.

Oleksii Kravczuk podkreślił, że teatr, nawet w obliczu wojny, odgrywa niezwykle ważną rolę – nie tylko jako forma artystycznego wyrazu, ale przede wszystkim jako narzędzie terapeutyczne i źródło nadziei. Jego działania na froncie pokazują, że sztuka może być obecna nawet w najbardziej ekstremalnych warunkach, wspierając psychicznie tych, którzy walczą o wolność. Występy dla żołnierzy, choć symboliczne, stanowią ważny element budowania wspólnoty i wzmacniania ich siły ducha.

W dalszej części prezentacji omówiono działania teatru lalkowego podczas wojny, takie jak organizowanie spektakli w schronach, metrze czy zrujnowanych budynkach, które były odpowiedzią na potrzeby społeczeństwa dotkniętego wojną. Podkreślono również rolę lalek jako formy wsparcia psychologicznego – zarówno w rękach żołnierzy na froncie, jak i w szpitalach jako element rehabilitacji. Dodatkowo, realizowano spektakle dla dzieci, których rodzice polegli na wojnie, jako formę terapii i okazję do odbudowy emocjonalnej równowagi.

Olena Moyseyenko opowiedziała o możliwościach działalności organizacji pozarządowych w czasie wojny, podkreślając znaczenie współpracy z instytucjami państwowymi. Jako przykład przywołała projekt Culture Therapy, realizowany przez Teatr im. H. Ch. Andersena w Lublinie oraz Teatry Lalkowe ze Lwowa. Projekt ten stanowił odpowiedź na potrzeby społeczności dotkniętych skutkami wojny i skupiał się na wsparciu psychologicznym oraz budowaniu wspólnoty poprzez sztukę.

Głównym celem Culture Therapy było wsparcie emocjonalne i terapeutyczne dla dzieci i dorosłych, którzy ucierpieli w wyniku działań wojennych. Poprzez działania artystyczne, takie jak spektakle lalkowe oraz warsztaty twórcze, uczestnicy mieli możliwość wyrażania emocji, radzenia sobie z traumą oraz integrowania się z lokalną społecznością. Projekt kładł również nacisk na edukację i pracę z dziedzictwem kulturowym, promując jego znaczenie w budowaniu poczucia przynależności i tożsamości.

W ramach projektu odbywały się spektakle lalkowe organizowane zarówno w Lublinie, jak i we Lwowie, skierowane do dzieci dotkniętych wojną, w tym tych, które straciły bliskich. Przedstawienia te miały na celu dostarczenie chwil radości oraz wsparcia emocjonalnego. Ważnym elementem projektu były warsztaty artystyczne, obejmujące lalkoterapię i rodzinne zajęcia twórcze, które wspierały rozwój artystyczny, nawiązywanie relacji oraz odnajdywanie wewnętrznej równowagi.

W realizację projektu zaangażowani byli zarówno polscy, jak i ukraińscy artyści, co umożliwiło wymianę doświadczeń i wzmacniało relacje międzykulturowe. Culture Therapy okazał się przykładem udanej współpracy między organizacjami pozarządowymi a instytucjami kultury. Projekt nie tylko przyniósł ulgę emocjonalną osobom dotkniętym wojną, ale także stał się przestrzenią dialogu i wymiany doświadczeń. Olena Moyseyenko podkreśliła, że działania tego typu pokazują, iż sztuka może być potężnym narzędziem odbudowy społecznej i emocjonalnej, nawet w najtrudniejszych czasach.

Szkoła Teatru Łesi, zaprezentowana przez Wiktorię Shvydko, Zastępczynię Dyrektorki Artystycznej Teatru Łesi Ukrainki, jest projektem edukacyjnym, który powstał w 2021 roku jako platforma wspierająca rozwój osobisty i artystyczny młodzieży oraz dorosłych. Głównym celem szkoły jest integracja społeczna oraz rozwój umiejętności miękkich poprzez różnorodne warsztaty aktorskie, takie jak praca z ciałem, głosem i interakcją sceniczną. Projekt ma na celu promowanie komunikacji, budowanie relacji i wspieranie kreatywności wśród uczestników.

Wybuch wojny na Ukrainie znacząco wpłynął na funkcjonowanie Szkoły Teatru Łesi, która przekształciła swoją działalność, dostosowując ją do aktualnych potrzeb społecznych. W ramach działań wprowadzono krótkie antylekowe treningi, które pomagały uczestnikom radzić sobie z napięciem i stresem. Treningi te, trwające od jednego do trzech dni, łączyły techniki relaksacyjne i praktyki aktorskie, a ich celem było wsparcie emocjonalne uczestników. Warsztaty te były prowadzone na zasadach wolontariatu, a zebrane środki przeznaczano na pomoc żołnierzom walczącym na froncie.

Szkoła Teatru Łesi rozpoczęła również organizację edukacyjnych treningów dla młodzieży powyżej 18. roku życia, skierowanych szczególnie do uchodźców, rodzin wojskowych i wolontariuszy. Programy te miały na celu wspieranie socjalizacji, poprawę kompetencji interpersonalnych i rozwój osobisty uczestników. Wiktoria Shvydko przedstawiła także ambitne plany na przyszłość, obejmujące regularne warsztaty odbywające się co miesiąc, skoncentrowane na pracy z tekstem, ciałem i interakcjami scenicznymi, a także długoterminowe kursy edukacyjne z częścią wykładową.

**TEATR IMPROWIZACYJNY SPOSOBEM NA AKTYWIZACJĘ
DZIECI I MŁODZIEŻY W DZIAŁANIACH TEATRALNYCH**
Olivija Grafenauer

Prezentacja Oliviji Grafenauer z Društvo IMPRO (Stowarzyszenie IMPRO, Słowenia) dotyczyła roli teatru improwizacji w aktywizacji dzieci i młodzieży w działaniach teatralnych. Podkreślono, że improwizacja jest nie tylko skutecznym narzędziem rozwijania kreatywności i umiejętności interpersonalnych, ale także istotnym elementem budowania społeczności i wspierania rozwoju osobistego uczestników.

Olivija Grafenauer, która studiowała matematykę, odkryła swoją pasję do teatru improwizacji w wieku 13 lat. Wzięła udział w projekcie Szkolnej Ligi Improwizacji (ŠILA), który stał się dla niej nie tylko źródłem rozwoju artystycznego, ale także przestrzenią do kształtowania umiejętności społecznych i budowania relacji. Dziś Olivija jest jedną z koordynatorek tego projektu, dzieląc się swoim doświadczeniem i pasją z młodymi uczestnikami.

Jednym z głównych przykładów przedstawionych w prezentacji był właśnie projekt Szkolnej Ligi Improwizacji, który angażuje młodzież w działania teatralne oparte na improwizacji. Liga ta daje

młodym ludziom możliwość rozwijania umiejętności scenicznych, wzmacniania pewności siebie oraz nauki współpracy zespołowej. Improwizacja teatralna stwarza przestrzeń do integracji i budowania trwałych relacji opartych na zaufaniu i wzajemnym wsparciu, co przyczynia się do tworzenia silnych i zintegrowanych wspólnot.

Olivija Grafenauer szczególnie podkreśliła znaczenie mentorów, czyli edukatorów teatralnych, których rola w procesie rozwoju młodzieży jest nieoceniona. Dzięki ich wsparciu i zaangażowaniu młodzi ludzie mają szansę nie tylko rozwijać swoje zdolności artystyczne, ale także kształtować kompetencje społeczne i emocjonalne. Mentoring w teatrze improwizacyjnym wpływa na jakość doświadczeń uczestników, a także inspiruje ich do dalszego rozwoju.

Ważnym aspektem przedstawionym w prezentacji była również edukacja przez całe życie, której teatr improwizacji sprzyja w sposób szczególny. Improwizacja uczy adaptacji, spontaniczności oraz skutecznego budowania relacji w dynamicznych sytuacjach, co czyni ją cennym narzędziem wspierającym ciągły rozwój osobisty i twórczy.

Prezentacja zakończyła się podkreśleniem wartości teatru improwizacji jako skutecznego sposobu angażowania młodzieży w sztukę, rozwijania ich potencjału oraz budowania otwartych i zintegrowanych społeczności. Dzięki projektom takim jak ŠILA teatr staje się dostępny dla szerokiego grona młodych ludzi, umożliwiając im pełne korzystanie z jego edukacyjnych i społecznych wartości. Olivija Grafenauer, jako była uczestniczka tego projektu, dziś sama inspiruje kolejne pokolenia młodych ludzi, pokazując, jak teatr może zmieniać życie.

PODSUMOWANIE I DYSKUSJA

Konferencję podsumował Dyrektor Teatru, który z wielkim wzruszeniem odniósł się do trudnych doświadczeń, jakie każdego dnia spotykają naszych ukraińskich przyjaciół. Podkreślił ich bohaterską postawę oraz determinację w kontynuowaniu działań artystycznych i edukacyjnych mimo ogromnych przeciwności. Życzył wszystkim uczestnikom rychłego zakończenia wojny i powrotu do normalności, wyrażając jednocześnie głęboki szacunek dla ich pracy.

Koordynatorka projektu, Małgorzata Adamczyk, w swojej refleksji skupiła się na wizji Teatru Jutra. Zgodnie z jej słowami, powinien to być teatr skupiający się na relacjach i dbający o spotkania, teatr docierający do ludzi, wychodzący poza mury instytucji. To miejsce, które uznaje błędy za dar, wyciąga z nich wnioski i traktuje je jako lekcję. Teatr Jutra ma proponować warsztaty, które nie służą jedynie doskonaleniu umiejętności aktorskich, ale przede wszystkim stają się przestrzenią do rozmowy i wymiany doświadczeń.

Małgorzata Adamczyk opisała Teatr Jutra jako teatr, który ratuje – dosłownie i metaforycznie, oferując schronienie nie tylko w czasie wojny, ale także dla dusz i serc ludzi. Jest to teatr rehabilitacyjny, pracujący na wielu poziomach – zarówno tekstowo, jak i poprzez działania w schronach. To teatr interwencyjny, arteterapeutyczny, wspierający, dostępny i odpowiadający na potrzeby ludzi. Ma być to teatr, który proponuje spotkania będące „plastrami na duszę”, takie jak warsztaty antylękowe, a także teatr podejmujący długoterminowe procesy pracy.

Na zakończenie konferencji głos został oddany publiczności, która wyraziła swoje podziękowania i refleksje na temat poruszanych tematów. Radny Miasta Lublin, Marcin Wroński, znany pisarz, wyraził

swoją wdzięczność za organizację tego wyjątkowego wydarzenia, podkreślając jednocześnie ogromną potrzebę realizacji podobnych inicjatyw oraz zwiększenia finansowania działań z zakresu pedagogiki teatru. Zaznaczył, że inwestowanie w tę dziedzinę ma kluczowe znaczenie dla rozwoju kultury i edukacji w regionie.

Emilia Malczyk z Instytutu Teatralnego zwróciła uwagę na wyjątkowość sytuacji, w której dyrektorzy teatrów dziecięcych i młodzieżowych aktywnie interesują się pedagogiką teatru oraz są otwarci na dialog w tym zakresie. Podkreśliła, że takie podejście jest rzadkością i wyraziła ogromną wdzięczność za podjęcie tej inicjatywy, która może stać się wzorem do naśladowania w innych ośrodkach kulturalnych.

Viktoria Shvydko, reprezentująca Teatry Lalkowe ze Lwowa, podkreśliła, że na Ukrainie brakuje rozwiniętego systemu edukacji teatralnej. Wyraziła wdzięczność za możliwość wysłuchania polskiego doświadczenia w tej dziedzinie, mając nadzieję, że również w Ukrainie znajdzie się przestrzeń na rozwój pedagogiki teatru. Jej słowa podkreśliły znaczenie międzynarodowej współpracy w budowaniu i adaptowaniu nowatorskich narzędzi edukacyjnych.

Agata Sakowicz zwróciła uwagę na potencjał, jaki niesie Europejska Stolica Kultury Lublin 2029, wskazując, że projekty realizowane przez Teatr Andersena mogą stać się kluczowym elementem w wypracowaniu wspólnych narzędzi pedagogicznych, które mogłyby zostać przekazane teatrom lalkowym na Ukrainie. Podziękowała również za zwrócenie uwagi na to, że pedagogika teatru nie powinna ograniczać się jedynie do działań skierowanych na zewnątrz, do widzów, ale powinna również dotyczyć zespołów i pracowników teatru, budując przestrzeń edukacyjną i wspierającą także wewnątrz instytucji.

Podsumowując, głosy publiczności wskazywały na ogromną potrzebę rozwijania pedagogiki teatru jako narzędzia społecznego, edukacyjnego i artystycznego. Wyrażono nadzieję, że tego typu inicjatywy będą kontynuowane i staną się fundamentem dalszych działań na rzecz wspierania teatru i jego misji w zmieniających się realiach.